

روزنامه خاطرات ناصرالدین شاه در سفر دوم فرنگستان

به کوشش فاطمه قاضیها، انتشارات اسناد ملی ایران (پژوهشکده اسناد)، تهران: ۱۳۷۹، ۴۹۶ (ص)، تعداد ۳۳۰۰ جلد، قطع وزیری، ۳۰۰۰ تومان.

ناصرالدین شاه سه بار به اروپا سفر کرد و هر سه بار سفرنامه‌ای نوشت و از خود به یادگار گذاشت. روزنامه‌های خاطرات سفر اول و سفر سوم (در ۴ مجلد) طی سالهای ۱۳۶۹ تا ۱۳۷۷، چاپ و منتشر شد. اکنون پس از گذشت دو سال از چاپ روزنامه خاطرات سفر اول، شاهد چاپ و انتشار "روزنامه خاطرات ناصرالدین شاه در سفر دوم فرنگستان" هستیم. این کتاب نیز به کوشش خانم فاطمه قاضیها که تصحیح دو سفرنامه پیشین را نیز عهده‌دار بودند تصحیح و به چاپ رسیده است.

سفر دوم ناصرالدین شاه به فرنگستان از سلخ ربیع‌الاول ۱۲۹۵ ق. آغاز و در ۸ شعبان همان سال به پایان رسید. در این سفر شاه و همراهان، پس از عبور از رودخانه ارس و ورود به قفقاز، وارد مسکو و پترزبورگ شدند، آنگاه پس از ترک قلمرو روسیه به ترتیب: لهستان، آلمان، فرانسه، اطریش را زیر پا گذاشته و از راه روسیه به کشور بازگشتند.

شاه در این سفر نیز همانند دو سفر پیشین خود به اروپا، به هیچ‌وجه از مذاکرات سیاسی-اقتصادی خود با پادشاهان و رؤسای دول سخنی به میان نمی‌آورد؛ در عوض همچون یک گردشگر علاقه‌مند دقیق و نکته‌سنج به شرح جزئیات سفر خود می‌پردازد و با حوصله دیدنی‌های طبیعی و شکارهای خود را توصیف می‌کند. ناصرالدین شاه با دقتی درخور از موزه‌ها، باغ وحش‌ها، شب‌نشینی‌ها و مهمانی‌ها سخن به میان می‌آورد و اعجاب و تحسین خود را از مشاهده راه‌ها، صنایع و کارخانه‌های اروپای قرن نوزدهم پنهان نمی‌کند.

"روزنامه خاطرات ناصرالدین شاه در سفر دوم فرنگستان" در گذشته نیز به چاپ رسیده بود. در روزگار حیات ناصرالدین شاه به صورت چاپ سنگی و دیگر بار در سال ۱۳۶۳ ش. با مقدمه آقای ایرج افشار بی‌هیچ کم و کاستی از روی همان چاپ سنگی منتشر گردید. مزیت چاپ حاضر در این است که متن حاضر از روی متن اصلی که همه آن به خط ناصرالدین شاه بوده است، استنساخ شده و بعد به طبع رسیده است؛ در حالی که متن چاپ اول را اعتمادالسلطنه، ویرایش و در حقیقت ممیزی کرده و بعضی عبارات را تلخیص و بعضی جمله‌ها را حذف کرده است. از مقایسه چاپ سنگی (یا چاپ افشار) با متن

کتاب حاضر، کاستی‌ها و افزایش‌های چاپ سنگی آشکار می‌شود که در مقدمه کتاب اشارتی به آن شده است.

کتاب حاضر، علاوه بر متن اصلی روزنامه خاطرات، حاوی ۱۰۶ برگ سند از تلگراف و نامه و گزارش‌هایی چند می‌باشد که هر یک به نوعی با متن اصلی در ارتباط است که به کوشش خانم قاضیها، اسناد مزبور بازنویسی و ضمیمه متن خاطرات به چاپ رسیده است. در پایان کتاب چهل و یک عکس از امپراتوران، پادشاهان و اعضای خانواده‌های سلطنتی اروپا که شاه در ضمن سه سفر خود به اروپا با آنها ملاقات کرده بود به چاپ رسیده است.

اسنادی از اتحادیه‌های کارگری

به کوشش محمود طاهراحمدی، انتشارات سازمان اسناد ملی ایران، تهران، ۱۳۷۹، ۶۰۸ ص، قطع وزیری، ۲۵۰۰ تومان.

از ویژگی‌های بارز سال‌های پرتنش پس از شهریور ۱۳۲۰ تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ پیدایش و رشد فزاینده طیف متنوعی از احزاب و گروه‌های سیاسی و تشکل‌های صنفی یا مذهبی است. در این میان اتحادیه‌های کارگری به سبب گسترش شعاع فعالیت‌های صنفی-سیاسی خود در بیشتر کارخانه‌ها و مراکز صنعتی از اهمیت خاصی برخوردار

بوده‌اند. تکوین و پیدایی جنبش کارگری در ایران حاصل تلاش آن دسته از فعالینی است که تحت تأثیر تجربه شوروی بر آن شدند تا به تقلید از اتحادیه‌های کارگری اتحاد شوروی در داخل کشور نیز به تشکیل اتحادیه مبادرت ورزند. بر همین اساس افرادی از این طیف موفق شدند، مقارن با پیروزی انقلاب مشروطه نخستین اتحادیه کارگری را در چاپخانه‌ای در تهران بنیان گذاشته و بدین ترتیب شالوده فعالیت‌های صنفی و سندیکالیستی را در ایران پی‌ریزی کنند.

از آن هنگام تا پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، اتحادیه‌های کارگری چهار دوره را پشت سر گذاشتند که عبارت است از: مرحله پیدایش و نمو این نهاد تا استقرار رضاشاه بر اریکه قدرت. دوران دوم یا مرحله سرکوب و اختناق با ورود متفقین به ایران در

